

- Slovenčina v menšinovom prostredí/Szlovák nyelv kisebbségi környezetben. Materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. (Eds: Alžbeta Uhrinová a Mária Žiláková), Békešská Čaba, 2004. 451.
- Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku. Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie z príležitosti 15. výročia založenia VÚSM/Kultúra, nyelv és történelem. Tanulmányok a MSZK fennállásának 15 éves jubileumi nemzetközi interdiszciplináris konferencia anyagából. (Eds: Red: Anna Divičanová, Alexander Ján Tóth, Alžbeta Uhrinová). Békešská Čaba, 2006. 543.
- 30 rokov vo výskumných táboroch. Jubilejné spomienky na prácu v teréne/30 év a kutatótáborokban. Visszaemlékezések a terepmunkára. (Eds. E. Krekovičová – O. Krupa – J. Ando) Békešská Čaba, VÚSM, 2008. 150.
- Slovenský jazyk v Maďarsku – A szlovák nyelv Magyarországon. I.-II. (Eds. M. Žiláková – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2008. 353 / 386., 543.
- Slovenčina v menšinovom prostredí. Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku/Szlovák nyelv kisebbségi környezetben. Tanulmányok a II. nemzetközi tudományos konferencia anyagából. Békešská Čaba, VÚSM, 2008. 645.
- Kontexty identity. Jubilejný zborník na počesť Anny Divičanovej – Az identitás összefüggései. Köszöntő könyv Gyivicsán Anna tiszteletére (Eds. E. Krekovičová, A. Uhrinová, M. Žiláková). Békešská Čaba: VÚSM 2010. 554.
- Miroslav Kmet': Historiografia dolnozemských Slovákov v 19. storočí/A dél-alföldi szlovákok 19. századi történetírása. Békešská Čaba, 2010. 305.

Kovács Anna

Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete konferenciakötete *Identita, história a kultúra – Dejiny Slovákov na Dolnej zemi* *(Identitás, történelem és kultúra, A dél-alföldi szlovákok története)*

A Békéscsabán működő Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete (MSZKI) volt a szervezője annak a kétnapos, nemzetközi tudományos szimpóziumnak, mely olyan átfogó témaköröket taglalt, mint az etnikai és lokális identitás, az identitás és az önreflexió, ill. a történelmi emlékezet. A budapesti Szlovák Intézetben 2010. november 11-12-én megrendezett esemény a Szlovák Köztársaság Határon Túli Szlovákok Hivatala anyagi támogatásával valósult meg. A tudományos konferencia a kutatóintézet húsz éves kutatói, publikációs, tudományos-ismeretterjesztő, oktatási és kulturális tevékenységének bemutatásával kezdődött egy kiállítás keretében, fényképekkel gazdagon illusztrált paneleken.

A konferencia részét képezte a tanácskozás első napját lezáró kulturális program, melyen a szarvasi Mótyán Tibor a szlovák evangélikusok hagyományos egyházi dalait mutatta be.

A szlovák nyelven zajlott szimpózium az intézet megalapításának 20. évfordulója alkalmából tartott ünnepségsorozat részeként nemzetközi és interdiszciplináris jelleggel zajlott. Az intézet, mely a maga nemében az első nemzetiségi tudományos kutatóműhely Magyarországon, húsz éves működése alatt a magyarországi szlovákok háromszáz éves múltjának és jelenének jelentős, interdiszciplináris kutatóközpontjává vált.

A tudományos eseményen elismert szlovák kutatók – történészek, etnológusok, művelődés- és irodalomtörténészek – vettek részt Szlovákiából, Szerbiából, Romániából és Magyarországról. A szimpózium a „Kisebbségek interetnikus és interkulturális kapcsolatai a 19. és 20. századi történelmi Magyarország/Magyarország vidéki és városi környezetében, szlovák-magyar vonatkozások” alcímet viselte. Megrendezésének elsődleges célja a meghívott szakemberek legújabb ismereteinek és kutatási eredményeinek bemutatása és részletesebb ismertetése volt, mégpedig elsősorban a kisebbségtörténet, a közös szlovák-magyar történelem és a délföldi szlovák közösségek kultúrtörténetének szemszögéből.

Az elhangzott előadások a fővárosban és Magyarország délkeleti részén élő szlovák kisebbségi közösségek történelmével, kulturális antropológiájával, társadalmi életével és irodalmával foglalkoztak. Együttal a

vizsgált tudományos területek beható ismeretén alapuló új adatokat ismertettek a hallgatósággal. A rendezvény lehetőséget adott arra is, hogy az egyes tudományágak a hasonló kérdésköröket különböző szemszögekből mutathassák be, illetve megjelenhessen a kutatás módszertanának sokszínűsége is.

A kiadvány a szlovák kisebbség történelmi korszakait, képviselőinek etnikai öntudatát és etnikai magatartását mutatja be. *Identitás, történelem és kultúra, A délföldi szlovákok története* címet viselő gyűjtemény több, különböző tudományágot képviselő szerző munkáit tartalmazza, melyek három nagyobb csoportba sorolhatók: 1. Etnikai identitás és történelmi emlékezet. 2. Budapest mint a szlovákok egyik központja. 3. Önreflexió és identitás a Dél-Alföldön.

A kötet előadásainak többsége a szimpózium három fő témakörében összefoglalt, kutatott anyagok interpretációjának és metodológiai megközelítésének, ill. elemzési módjainak többféle lehetőségét tárja elénk. A szerzők az etnikai, kollektív és lokális identitás felvetett kérdéseit különböző, interdiszciplináris perspektívákból elemezték.

A tanulmányok első tematikai egysége az etnikai identitás és történelmi emlékezet összefüggéseit vizsgálja. A bevezető elméleti tanulmányok elkészítésére G. Kiliánová etnológus és Š. Šutaj történész kaptak felkérést.

Gabriela Kiliánová bevezető elméleti tanulmányát két aktuális társadalomtudományi fogalomnak szentelte: az emlékezetnek és az identitásnak. A szerző az etnológia, kulturális antropológia és szociológia legjelentősebb elméleteiből kiindulva bemutatta a kollektív emlékezetet és a kollektív identitást vizsgáló projekt során szerzett legfontosabb kutatási eredményeit.

A második bevezető előadás témája, melyet **Štefan Šutaj** jegyez, az identitás többféle megközelítése volt. A történész a lokális, regionális és a nemzeti identitás fogalmait vizsgálta, s egyúttal elemezte azon tényezőket, melyek Közép-Európában az egyén identitását meghatározzák és formálják. A taglalt problémakör általánosabb megközelítéséről áttért a történelmi Magyarország, ill. Magyarország szlovák társadalmáról tanúskodó konkrét ismeretekre. Egyebek mellett kifejtette a szlovák nemzeti identitás alakulásának sajátosságait, beleértve a délföldi szlovákokét is. A mi szemszögünkönkől figyelemreméltó – és ezt Šutaj történésznek ezúton külön is köszönjük –, hogy munkájában felhasználta és elemezte hazai kutatóink tudományos eredményeit is.

Elméleti szemszögből közelítették meg témájukat, a dél-alföldi kulturális közeg sajátosságait J. Botík etnológus és M. Kmeť történész is. **Ján Botík** a helyi közösségeket, mint a szlovák nyelvi szigetekről kialakított kép analitikus egységeit vizsgálta meg. Ezek a nyelvi szigetek az Alföldön,

a magyar, román és szerb hármashatár térségében jöttek létre. **Miroslav Kmeť** a dél-alföldi szlovákokról kialakított sztereotípiákat és mítoszokat helyezte vizsgálatának középpontjába, s közülük is elsősorban azokra összpontosított, melyek a szlovák nemzet egyik fontos ágáról, a délföldi szlovákokról kialakított sokszínű kép egyik rétegét képviselik.

A konferencia és egyúttal a kötet újdonságai közé tartozik Budapest (Pest-Buda) besorolása a témakörök sorába. A város, mint a 19. századi szlovák kultúra – Kiss Szemán Róbert, Luboš Kačirek, Halász Iván -, illetve a 20. század első felében a szlovák kultúra megőrzéséért tett erőfeszítések egyik jelentős központjaként – Kovács Anna – jelenik meg az említett szerzők munkáiban.

Kiss Szemán Róbert irodalomtörténész tanulmányában Ján Kollár művei alapján felsorolta a szlovákok által és a kárukra elkövetett „bűntetteket” és azokat a „bűntetéseket”, melyeket a lelkész – költő az elkövetőkre kiszabott. A szerző Kollár „Sláv dcéra” („A dicsőség leánya”, illetve „A szlávság leánya”) Léthe és Acheron c. énekeinek részletes elemzésében kiemeli azok legfontosabb jellemzőit (képzelet és szinkretizmus, árulás, bűn és a nemzet megtagadása, ill. elhagyása). Közvetve azon is elgondolkodott, vajon milyen „bűnt” követhetett el J. Kollár vagy egyházközsége, amiért a Rákóczi úton található, Luther-házakkal körülvett szlovák templom olyan állapotba került, amilyennek mai látogatói is láthatják.

Luboš Kačirek terjedelmes előadásának témája a szlovák „Új Iskola” (Nová škola slovenská) és hívei szándékainak és tetteinek elemzése volt, akik elsősorban a Slovenské noviny (Szlovák Újság) és a Nemzeti Demokrata Tót Kör (Slovenský národno-demokratický spolok), illetve más intézmények köré csoportosultak. Bemutatta a korabeli Pestet /Budapestet/ mint központjukat. **Halász Iván** jogász-történész a szlovák irodalomban a 19. század második felében megjelent nagyváros motívumának szentelte figyelmét. A várost leíró szerzők – J. Palárik és D. Bachát-, munkáiban megjelenik Budapest többnemzetiségű kulturális közege is. Érdekes ismeretekről tanúskodott **Kovács Anna** tanulmánya a nemzeti öntudat megőrzésének lehetőségeiről egy többségi környezetben a Budapesti Szlovák Katolikus Munkáskör példáján keresztül. A szerző (művelődéstörténész) feltárta az egyesület sokrétű tevékenységét a két világháború közötti időszakban.

A kötet harmadik részében a szerzők – irodalomtörténészek egy csoportja a délföldi identitás magatartásmintáinak elemzési lehetőségeit tárja elénk. **Michal Harpáň** a szlovák dél-alföldi esszét mutatta be. A délföldi szlovák irodalommal foglalkozó szerzők közül az irodalomtudós és -kritikus az egyes magyarországi (O. Kníchal, Gyivicsán A., Maruzsné Sebó K.), vajdasági (M. Babiak, P. Bohuš, S. Boldocký, V. Hronec, M. Harpáň, A. Svetlík, Z. Čížiková) és romániai (O. Štefanko, D. M. Anoca)

irodalmárok, művelődéstörténészek munkásságát kíséri figyelemmel. Az említett szerzők munkái nagymértékben járultak hozzá a délföldi kisebbségi szlovák közösségek irodalmának és kultúrájának megismertetéséhez. **Dagmar Maria Anoca** irodalmi művek, kulturális intézmények, illetve szlovák írók vagy más romániai értelmiségiek írásai alapján konkrét példákon keresztül mutatja be a romániai szlovákok önreflexióját. **Maruzsné Sebó Katalin** tanulmányában – *Az etnikai identitás kifejeződésének formái a magyarországi délföldi szlovák irodalomban* –, délföldi szerzők művein keresztül elemezte az etnikai identitás megjelenítésének néhány formáját. Elemzése Juraj Dolnozemský szlovák költő és a szlovák gyökerekkel rendelkező Závada Pál magyar prózaíró irodalmi szemelvényeire támaszkodik. Megvizsgálta továbbá az egyén és az etnikai identitás összefüggéseit, miközben az identitást szélesebb értelemben is elemezte.

A nemzetközi konferencia előadásainak többsége módszertani szempontból és tematikáját tekintve is széles skálán mozgott. A szerzők többféle interdiszciplináris perspektívából igyekeztek megvilágítani az általuk vizsgált problémakört, az etnikai, lokális és kollektív identitás kérdéseit, valamint további kutatásokra ösztönözni.

Az előadások anyagát a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 2011 végén saját konferenciakötetében jelentette meg: *Identita, história a kultúra – Dejiny Slovákov na Dolnej zemi* (Identitás, történelem és kultúra, A délföldi szlovákok története) címmel. A kötet megjelenítésének célja a magyarországi szlovák történetírás és kultúrtörténet tárházának gazdagítása.

KISEBBSÉGGKUTATÁS SZEMLE

